

SZEMLE

MAGYAR PEDAGÓGIA
98. évf. 2. szám 155–160. (1998)

Regős János életműve (1913–1996)

Faludi Szilárd

Lakatos Ferenc írja a Vasi Szemle 1995/3. sz.-ban: „Hogy a szombathelyi tanárképző főiskola immár két emberöltőnyi időt tudhat maga mögött, tán önmagában is meglepetéssel szolgál sokak számára. Pedig aki a gyökértől elindulva kíséri végig históriáját, bizony ennyi esztendőöt számlál.

A régi intézmény egy már nyugalomba vonult – s azóta elhunyt – kiválósága, *Regős János* tanár úr úttörő munkája azáltal emelkedik a hasonló tárgyú monográfiák legjobbjainak színvonalára, hogy egységes folyamatban mutatja fel a vasi pedagógusképzés eddigi történetét, csaknem ugyanannyi terjedelmet szánva a több, mint negyedszázadot felölelő »hőskor« jellemzésére, mint a közelmúlt eseményeire. Az 1926-os kőszegi alapítástól elindulva ismerteti meg az olvasót az akkor volt főbb eszmei irányokkal, a végrehajtás gyakorlatával, érzelmközelbe hozva magát a légkört is, amely iránt (aligha csak a távolság okozta megszépülés folytán) már-már nosztalgiát érzünk. A szerző kitűnően érzi, hol kell a szárazabb, didaktikus ismeretközlést olvasmányos formában oldani és elegyíteni az akkori diákélet köznapi jellemzőivel, s magát a korszellemet megidézni például egy-egy kiváló tanárportré felvillantásával.

Az ötvenes évek merőben más világa nemcsak szellemi, hanem fizikai táptalajából is kiszakította az intézetet. Jött két évig Sárvár (vajmi kevesen tudják ezt ma már), aztán újra Kőszeg, de csak fanyar epilógusként, mert hiszen elkezdett íródni az az új nagy fejezet, amelynek korszakos állomásai az 1959-es, az 1971-es, majd az 1974-es dátumokhoz kapcsolódnak. *Regős János* könyvének eme második része már a sokak által megélt jelen. De egyszer majd história lesz ez is, ezért rendkívül fontos az a mindent rögzítő (a leglényegesebb szempontokat figyelembe vevő) csoportosítás, amely az immár önálló főiskola egyre magasabb ívű oktatási, tudományos és művészeti tevékenységét követi nyomon évtizedünk legelejéig, kimondatlanul is sugallva a reményt, hogy az elénk tárt folyamat betetőzéseként előbb-utóbb megvalósul a nagy álom, az egyetemi szintű vasi pedagógusképzés.

A nagyon várt és az egész magyar neveléstörténetet gazdagító monográfia *Hargitai József* gondos szerkesztésében látott napvilágot.

Vaskó László egyetemi docens tudósítása szerint e kötet bemutatására 1995. április 13-án került sor Szombathelyen a Paragvári utcai Általános Iskola könyvtárában, ahol a könyvet *Honti Mária*, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium közigazgatási államtitkára méltatta.

Legjobb tudomásunk szerint *Regős János* négy alapvető műve:

- 1) Az elemi népoktatásügy Vas megyében 1867–1890; (ennek folytatása kéziratban lappang a Vas Megyei Levéltárban);
- 2) Az alkoholizmus elleni harc néhány kérdésének közoktatási és társadalmi-politikai vetülete... 1989,
- 3) Szelestey László életútja... 1990, és
- 4) A kőszegi tanítóképző intézettől a szombathelyi tanárképző főiskoláig.

Továbbiakban e legutóbb említett kötetéről essék szó *Vaskó László* (debreceni) egyetemi docens dolgozatának anyagát felhasználva.

A 13 ív terjedelmű munka intézménytörténet, elsősorban a Nyugat-Dunántúli régió fontos pedagógusképző bázisának múltját bemutató összegzés sok levéltári, irattári és sajtóanyag feltárásával, a még élő kollégák megszólaltatásával.¹

A kötet jól tükrözi a korabeli tanítóképzők sajátos belső hangulatát, a tanárok áldozatra kész munkáját. Mindez a növendékeket is arra sarkallta, hogy az elvárásoknak eleget tegyenek, „lámpások”, szellemi vezetők legyenek egy-egy település emberközösségében.

A szerző a kronológikus sorrendet követi, de egyben problémátörténetet is ad. A bevezetőben megfogalmazza a kötet célját, hogy a Szombathelyi Tanárképző Főiskola elődszervezetének feltárását és az 1974–1990 közötti időszak történeti fejlődését kívánja bemutatni. Hozzáteszi: azért, hogy „a múlt emberének mindennapjai, sikerei, botlásai egyaránt hamisítatlanul tárulhassanak a jelenkor szemlélője elé.” Ugyanakkor feladatának tekinti, hogy elsőként Kőszeg városáról szóljon, részben a történeti szerepe, szelleme, másrészt a tanítóképző intézet életrehívása iránti elkötelezettsége miatt.

A kötet első részében érdekes sorokat olvashatunk a kőszegi képző indulásáról – szervezeti, személyi, tárgyi feltételeiről – a nehézségekről, az oktatás tartalmi kérdéseiről és számos statisztikai adatot találunk a növendékekre, tanárookra vonatkozóan. A szerző külön foglalkozik a két világháború közötti időszakban a gyakorlatokkal (hospitálások, minta-tanítások megbeszélése, növendékek tanításai és azok bírálata) a szertárak felszereltségével, majd a második világháború során keletkezett veszteségekkel. Ugyancsak ebben a fejezetben olvashatunk arról, hogy e régióban kezdődött el elsőként az első pedagógiai reformkísérlet, amely a 4 éves líceumi stúdium befejeztével az érettségi bizonyítvány megszerzésével nyújtott volna lehetőséget a 2 éves pedagógiai akadémia elvégzéséhez. Sajnos a közben megindult háború szétzilálta az ezzel kapcsolatos reményeket.

A második fejezetben az 1945-öt követő időszak oktató-nevelő munkájának új felfogásáról, a nevelők iskolán kívüli és közéleti tevékenységéről, az internátus belső életéről,

¹ Itt jegyzem meg, hogy *Regős* mindig nagy jelentőséget tulajdonított az orális (szóbeli) források felhasználásának.

a népművelési munkáról, az olvasómozgalomról, a dohányzás elleni küzdelemről olvashatunk.

A következő fejezet néhány kiemelkedő tanár személyiségét mutatja be és méltatja 1926–1937 között (*Zoltán Géza, Randvég Ferenc, Suta Gyula, Jeges Károly, Nemes László*) egyéni hangvételű, de reális tényeket közlő soraiban. Ezt követi a Felsőfokú Tanítóképző Intézet létrehozása 1959-ben, az általános iskolai tantervek áttekintése, az intézet tanulmányi rendje s a szakcsoporti élet kialakításának felvázolása. Röviden olvashatunk azokról az időkről, amikor a Felsőfokú Tanítóképző Intézet a Pécsi Tanárképző Főiskola kihelyezett tagozata lett (1971), s hogy a régió üzemei, gyárai, vállalatai igen sokrétű anyagi segítséget nyújtottak az intézmény további tartalmi és szervezeti megerősítéséhez.

1974-től lett önálló főiskola, s ennek nehézségeit és örömeit érzékelteti a szerző. Ezt követően olvashatunk a fejlesztés lehetőségeiről, a hallgatók aktivitásáról, hivatástudatuk újabb bizonyosságairól, szakmai felkészültségükről. Szó esik az intézet, a tanszékek tagjainak az országos tudományos kutatómunkába történő bekapcsolódásairól, a témakörökről és az anyagi támogatás lehetőségeiről.

A szerző a továbbiakban tájékoztat a „Németh László Szakkollégium” létrejöttéről, amely a hallgatók érdeklődésére elsőként alakult meg a tanárképző főiskolák közt. Ugyancsak új színfoltként kerül említésre az 1960-as években megszervezett „Pedagógiai Múzeum”, mely az egykori elemi iskolai tankönyvek, vezér- és segédkönyvek, tanítóképzésben használt dokumentumok, tantervek gyűjtésére vállalkozott s jelenleg mintegy 2000 dokumentummal rendelkezik. Nem elhanyagolható esemény, hogy 1982-ben *Devecseri Gábor* özvegye kinyilvánította azt a szándékát, hogy a költő könyvtárának modern irodalmat tartalmazó részét a főiskola könyvtárának adományozza, majd 1984-ben az igen értékes antik anyagot is a főiskolára hagyományozta s így jött létre a „Devecseri Gábor Könyvtár”, melynek állománya napjainkban az 5000 kötetet meghaladja.²

Meg kell említeni a „Pungor Ernő Alapítványi Könyvtárát”, mely a kémiaoktatás szolgálatában áll, s fejlesztéséről az alapítványozó gondoskodik. A következőkben szó esik az OTDK-s programról és munkákról, az elért eredményekről, a testnevelés és sport intézményi feladatairól, a főiskola igen széles és kiterjedt nemzetközi kapcsolatairól s végül a tudományos kutatásokról, publikációkról, melyek részben illeszkednek az országos témakutatásokhoz, másrészt a régiókra vonatkoznak, s ezzel is öregbítve a Szombathelyi Tanárképző Főiskola tekintélyét és rangját.

Érdekessége a kötetnek, hogy az egykori diákok később kiemelkedő tevékenységéről sem feledkeznek meg a krónikás: így például *Lóránt Gyuláról*, az egykori híres labdarugóról, akit példaként állít az ifjúság elé, miként teszi ezt ifjúkori tanárbarátjával, a brianszki erdőt megjárt kolléga, *Nemes László* méltatásával. Végül az intézmény nevében bekövetkezett változásokról, a székhelyükről és az időhatárokról, majd az igazgatók neveiről ad pontos adatokat a szerző.

Vaskó László (1995) kritikai megjegyzésként említi, hogy a korszakhatárok pontosabb tartására nagyobb figyelmet lehetett volna fordítani, s hogy a szakirodalmi forrástá-

² Most már 71 000 kötetet számlál.

jékoztatás csak a 86-os sorszámgig jut el, pedig a szerző továbbjelölte a szövegbeni forrásokat. (Az irodalmi jelölés a IX., X., XI. fejezetekből elmaradt.)

„Összességében – mondja *Vaskó* – egy igen szép, jól szerkesztett, tartalmilag igen gazdag időszakot felölelő iskolatörténeti munkát olvashattunk, szép stílusban, olykor egyéni hangvételnél megfogalmazva.”

De hát ki is ez a „szerző”?

Itt viszont *Hargitai József* nekrológját követjük (1996, 372. o.).

„1996. június 17-én, 83 éves korában elhunyt *Regős János*, a vasi pedagógusképzés, a helytörténetírás, az iskolai és művelődéstörténeti kutatás kiemelkedő egyénisége. Húsz éves korától szinte élete végéig tanított.

1913. december 30-án született olyan szülőktől, akik házasságkötésük után több évre kivándoroltak Amerikába, hogy összegyűjtött pénzükből – visszatérve – tisztes megélhetést biztosítsanak családjuknak.

Regős János már itthon született Vasváron, de Tömördön töltötte gyermekéveit, mivel szülei ott nyitottak egy kiskereskedő üzletet. Az elemi iskolát itt végezte, majd a négy polgárit Csepregen. Négy évig naponta öt kilométert tett meg oda és ötöt vissza: gyalog télen-nyáron. Mégis helytállt.

1928-ban az Esztergomi Érseki Tanítóképző Intézetbe került és 1933-ban kántortanítói oklevéllel tért vissza falujába, Tömördre. Nemcsak a rábízott gyermekeket tanította, hanem a falu lámpása is volt: énekkart szervezett, színdarabokat tanított. Pár évi néptanítói munka után továbbtanult, és Szegeden, a négy évfolyamú polgári iskolai tanárképzőn magyar-történelem-ének szakos tanári oklevelet szerzett és egy évre a sárvári polgári iskolába került. A tanév letelte után jelentkezett a Szegedi Egyetem Apponyi Kollégiumába, ahol a leendő tanítóképző intézeti tanárokat képezték. 1944-ben végzett és történelemből doktorált. Előbb rövid időre Sárvárra került, majd Kőszegre nevezték ki gimnáziumi igazgatónak.

1948-tól a kőszegi tanítóképző, majd fiúképző tanára lett. Szuggesztív pedagógus volt, nemcsak diákjai becsülték és tisztelték, tanártársai is szerették. Legfontosabb törekvése – s egyszersmind érdeme is – volt, hogy a tanári kollektívával együtt kialakított egységes nevelési módszerek, intézeti tradíciók, a jó közösségi atmoszféra révén a tanítók generációiba olyan hivatástudatot, felelősségérzettől áthatott gondolkodásmódot, gyermekek iránti ragaszkodást és népszerűtetet oltottak bele, amellyel nemcsak a nevelőmunkában, hanem a falu kulturális tevékenységének szervezésében is megállták a helyüket.

A kőszegi tanítóképző megszüntetése után, 1960-ban a szombathelyi tanító- majd tanárképző főiskola alapító tagja lett. Lankadatlan szervezőmunkát végzett, s rendszeressé váló publikáló tevékenységével pedig országosan is egyre nagyobb tekintélyt szerzett magának. 1970-ben a Magyar Tudományos Akadémia Neveléstörténeti Albizottsága tagjai sorába választotta. Az itt kifejtett tevékenysége során szoros kapcsolatai alakultak ki a neveléstudomány képviselőivel, egy életre szóló barátság alakult ki közte és *Mészáros István* neveléstörténész között. A tudományos ülések, konferenciák újabb inspirációt adtak számára a tudományos munkához, s ezzel egész életére elkötelezte magát a helytörténeti és művelődéstörténeti kutatásnak. Mint kiváló szakembert bízták meg a Pedagógiai

Írások³ című Vas megyei évkönyvnek az alapításával. A pedagógiai antológia főszerkesztője volt 1970-től 1976-ig, s ezalatt a lap országos elismertségre tett szert. Ugyancsak ezekben az években fejtette ki gyümölcsöző tevékenységét mint a Magyar Pedagógiai Társaság Vas megyei tagozatának elnöke.

Éveken át kamatoztatta tudását a vasi tanárképző főiskola igazgatóhelyetteseként és nyugdíjba vonulásáig, 1977-ig a neveléstudományi tanszék vezető tanáraként.

Ezt követően még másfél évtizedig óraadó tanárként szolgálta intézményét.

A szombathelyi főiskolán már elsősorban a tudományos képzés lebegett a szeme előtt, s maga is ennek szolgálatába állította felkészültségét. Az itt töltött évtizedeket a kutatómunka és a tudományos kiteljesedés időszakának tartotta pályáján. Míg községi periódusában mindenekelőtt a gyakorlati nevelőképzés problematikája, feladatrendszere, valamint a népnevelési munka állt érdeklődésének homlokterében, addig a Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskolán eltöltött 32 esztendejében a neveléstudománynak szentelte minden energiáját. A neveléstörténeti kutató-feltáró munka életének szerves tartozéka lett és kitöltötte minden idejét...”

Mészáros István – Regős János jó barátja és jó ismerője – a 75. születésnap apropóján mondott ünnepi beszédében kiemeli azt a nem jelentéktelen körülményt, miszerint *Regős János* a nyugatmagyarországi régió avatott neveléstörténésze neveléstörténeti témáit mindenkor a szűkebb pátria központjával országos összefüggésekbe ágyazza. Emlékezik, emlékeztet, összehasonlít, adatok, tények felől halad általánosítások felé; preconcepció nélkül; deklarációk helyett lelkiismeretesen kutatva, téglát téglára rakva, a múlt épületét míves kézzel rekonstruálva. Nem törvények, paragrafusok, megkövült intézmények lelketlen pozitívizmusával, hanem emberközpontúsággal, emberszabású múlt – ismerettel és – ismertetéssel.

Nem szándékozunk *Regős*-mítoszt teremteni, de ami igaz, az igaz. Ez az „alulról jött” s mindig fölfelé törekvő ember 40 éven át tanított, volt falu – „mindenese” – néptanító, polgári iskolai tanár, tanítóképző intézeti igazgató, a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola egyik alapító tagja, egyik népszerű vezető egyénisége, igazgató tanácsosi tag, pedagógiai tanszékvezető.

Óráira – kor- és kar-társi visszaemlékezések szerint – nem kellett a hallgatókat betelni; sűrű, tömött sorokban ültek, s hallgatták. Szuggesztív előadó, imponáló, hatalmas tárgyi tudással, szentekhez illő lelkesedéssel, olthatatlan lobogással, fáradhatatlan kutatómunkával, országossá terebélyesedő publikációs tevékenységgel (Köznevelés, Pedagógiai Szemle, Magyar Pedagógia, Vas Népe stb.).

Kedvelt kutatási területe az 1867 utáni, dualizmus-kori népoktatásügy; ő e kevéssé kutatott, s méltatott korszak hivatott kutatója. Talán az ő kezén fordult meg a legtöbb levéltári okirat, amiért dicsérik és bírálják. Dicsérik, mert a levéltári böngészés vérbeli kutatót sejtet, s bírálják, mert nem mindig használja fel eléggé széleskörűen a már megjelent feldolgozásokat. Kissé egyoldalúan „levéltáros” volna? Beszélteti viszont a még élő szereplőket (orális források).

Horváth Margit volt főigazgatóhelyettes tanuságtétele szerint nem sok köze volt a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola országos hírűvé vált média – arze-

³ Legutóbb 1996-ban jelent meg – sajnos már *Hargitai József* fentebb említett és idézett nekrológiával.

Szemle

náljához (nyelvi labor, képmagnó, mikro-tanítás stb); ez utóbbi felfejlesztése *Szalai László* főigazgató érdeme volt.

Fűzfa Balázs minden napos baráti beszélgetésben volt *Regőssel*, de szerinte *Regősnek* nem volt különösebb affinitása a Németh László szakkollégium iránt. Pedig ez az országban talán az első ilyenirányú szakkollégium tanárok és hallgatók speciális érdeklődésére és kezdeményezésére épült. Így született, így élt és él ma is. Folyóiratuk a „Vízjelek”, majd a „Jelentkezünk” (Van egy még újabb is.) Legújabbban a „BÁR”

Regős János humanista, gyermek- és emberszerető gyakorló pedagógus és tudós neveléstörténész volt. Lelkiismeretes és szerény. Munkabírása- és szeretése a fiatalabb generációknak is becsületére válna.

Irodalom

Hargitai József (1996): Regős János (nekrológ). In: *Pedagógiai Írások, Évkönyv*. Vas Megyei Pedagógiai Intézet, Szombathely, 372.

Regős János (1994): *A kőszegi tanítóképző intézettől a szombathelyi tanárképző főiskoláig (1926–1991)*. Vas Megyei Pedagógiai Intézet. Szombathely, 205.